

Archivum: 94

6

Táj- és népkutató intézet kormány- alapon

Nemrégiben hallottuk, hogy a kormány új szociális intézmény, az u. n. „táj- és népkutató intézet” felállítását határozta el.

Paraszt állam vagyunk és parasztságunk szomorú gazdasági és sajátos kulturális viszonyait tekintve Európa egyik „legérdekesebb” állama. Parasztságunk helyzete gazdasági és szociális okokból, kultúránk pedig tudományos szempontból indokoltá, sőt szükségessé teszi a táj- és népkutató intézet létesítését.

Ez az öröm azonban nem tartott sokáig, semmivé foszlott akkor, amikor a tervet megismertük. Kiderült, hogy ez az intézet nem is lesz intézet, hanem csak egy laza, eddig még komolyan ki sem tervelt szervezet, amelynek élén két professzor állna, akik a munkába évente kb. 250 fiatal kutatót akarnak bevonni a társadalom minden rétegéből, tekintet nélkül végzettségükre.

Nem is a fiatalok bevonásával van itt baj, ilyen fajta demokráciát mi is szívesen látunk. De baj van a létesítendő szervezet minden főbb vonalán. A két vezető professzor Magyarai Zoltán és Györfy István egyetemi elfoglaltságuk mellett csak mellékesen vezetnék az egész embert kívánó intézményt, a kutatást végző tagok minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, esetleg készleddarabok megtérítése ellenében szintén csak mellékesen végeznék a kutatást, de ezt a gardát évenként ki is cserélnék. Így az egész intézményt, úgy ahogy van, nem tarthatjuk komolyának.

Ismét akarnak kapni sokat — semmiért. Szeretnék a hiányt pótolni, de áldozatot nem hajlandók hozni. Áldozat alatt most nemcsak anyagi áldozatot értünk — bár kétségtelenül elsősorban erre volna szükség — hanem energiát, ötletet, kezdeményezést, merészséget, mindent latba kellene vetni, hogy egy ilyen tág kört magába foglaló intézetet valóban nagyvá lehessen tenni.

Mindenekelőtt olyan vezetőket szeretnénk látni az élén, olyan kutatókat szeretnénk kiküldetni a felbecsülhetetlen értékek felfedezésére, akik semmi másval nem foglalkoznak, akik minden tudásukat, lelkesedésüket, kezdeményező szellemüket ennek a munkának szolgálatába állítanák. Nem végzett, de képzett munkaerők kellene ide, csak fiatal, tehetséges, a tudomány és az élet új hangjait hívó és valló embereket képzelhetünk alkalmasaknak. A régi, unalmas, csak a részletek iránt érdeklődő, csak a kutatással mellékesen foglalkozó emberek maradjanak meg előző helyükön. Elszigetelten ezt a kérdést nem lehet megoldani.

Vannak eszméink nekünk is ezzel kapcsolatban. Össze lehetne kapcsolni ezt az intézményt például a munkatáborokkal, amelyeket természetesen szintén alaposan át kellene szervezni. Hisz ott is csak a cél helyes, a kivétel téves vágányokra futott. A célra: a világnézeti nevelés és a népi község megvalósulására addig nem is gondolhatunk, amíg a világnézet és a népi öntudat alapjai is hiányzanak. A jószándék tehát nem elegendő. Mint ahogy nem elegendő ez a többi mozgalom megszervezésénél sem. A többiekénél is csak az igyekezetet láttuk és a régi bürokrácia keserves vergődését az új utakon. Valamit éreznek, valamit szeretnének csinálni, de minden igyekezetünk kátyuba jut, mert új célokat akarnak megvalósítani elavult eszközökkel és főként korszerűtlen szellemben. Hisz mindezeknél az intézményeknél nem annyira a keret, hanem a friss, bátor és erőteljes népi rétegekre támaszkodó és őket kifejező szellem a fontos. Enélkül csak esontvázakat lehet teremteni és rozoga épületeket foltozni. A kudarc így elkerülhetetlen, sőt szükségszerű következmény. Ha ebben a rendszerben egy egészséges ötlet vetődik fel, akkor az történik, ami a szabadidő mozgalom, vagy a szociális képzés esetében történt: a féltékenységtől reszketve kapnak hajba különböző fórumok, hogy kinek jusson a megbízás és talán az ezzel járó anyagi és erkölcsi előny is. És végül „legtekintélyesebb és lehetőleg a legelavultabb” szerv szerzi meg a pálmát és ezzel véget

is ér az egész lelkesedés, a kivételre már nem marad erő. Szakértelemről meg nem is volt szó soha. Pedig itt is, ott is olyan munkáról van szó, ahol még nincsenek kitaposott utak, ahol a mi uraink szépen, kényelmesen, méltóságos és kegyelmes vol-

tukhoz méltón tudjanak sáfálni, hanem oly utak vannak itt, az elyeket öserdőkbe kell vágni, ahol teremtő erőre volna szükség.

Uyen pedig csakis totális államban képzelhető el és ez a magyarázata az összes kudarcoknak.